

Otteita Mimmi Tallqvistin kirjeistä Jomalasta Kangasalle (käännös Carita Strömin kirjoituksesta "Mimmi - prästfru i Jomala 1886-1902: glimtar ur en brevsamling" Åländsk odling -vuosikirjassa 1977)

1.5.1886 astui 38-vuotias pastori Karl Alfred Ludvig Tallqvist kirkkoherran toimeen Jomalan seurakunnassa. Täällä hän tuli vaikuttamaan 18 vuotta. Aikaisemmin hän oli toiminut pappina Porissa, Turussa, Tammisaarella ja Tampereella, papintoimen ohella Tammisaarella myös seminaarin uskonnon- ja ruotsinkielen opettajana. Ahvenanmaalle muutti seitsemän alaikäisen lapsen kanssa perhe, jonka äiti, Edla Wilhelmina (Mimmi) oli urkujenrakentaja Bror Axel Thulén tytär Kangasalta.

Haluan kertoa Mimmistä, energisestä isoäidistäni, naisesta 1800-luvun lopulla. Kuvan hänestä voi luoda niiden 150:n säilyneen kirjeen perusteella, jotka hän kirjoitti avioliittonsa alusta vuodesta 1875 alkaen Turusta "rakkaalle äidilleen" Wilhelmina Thulélle tämän kuolemaan asti vuonna 1899 Rauhamäen tilalla Kangasalla.

Ahvenanmaan kesä oli kukassaan kun tämä hämäläisnainen saapui sinne. Siellä hän tuli elämään loppuikänsä, muttei koskaan unohtanut kotiseutunsa harjuja tai Roineen rantoja. Mutta tälle toimeliaalle naiselle ei suotu paljon aikaa muistella menneitä. Jatkuvasti kasvava perhe vaati huomiota aikaisesta aamusta myöhään iltaan. Kirjeet Kangasalle hän kirjoitti usein jo ennen auringonnousua. Kirjoittaminen oli kaivattu katko arjen pyörittämiseen ja tarpeeseen pitää yhteyttä kotiväkeen.

Pappilan vaatimat parannustyöt, maidontuotannon valvominen, iso puutarha, hillojen ja mehujen valmistus veivät hänen aikansa ensimmäisenä syksynä. "Täällä on niin hirveästi sellaista mikä juuri ja juuri pysyy koossa" hän kirjoitti ensimmäisessä kirjeessään Jomalasta 12.6.1886. Marraskuun puolivälissä syntyi poikavauva, perheen yhdeksäs lapsi (Knut Gustav Verner eli Gösta - Caritan isä). Isoäiti Wilhelmina kiirehti apuun ja jäi pappilaan koko talveksi. Tämä oli suureksi avuksi ja iloksi.

Syksyllä 1887, 27.9. päivätyssä kirjeessä hän kertoo laajoista korjauksista pappilassa: "Meillä on hirveä sekasotku: täällä on jo 4 viikkoa ollut muurari, ja hän sanoo että kestää vielä 4 viikkoa ennenkuin hän saa työnsä tehtyä, keittiössä ja lastenhuoneessa on nyt uusi hella ja uuni, nyt hän laittaa uutta uunia makuuhuoneeseen ja molemmat salin uunitkin pitää vielä purkaa ja rakentaa uudestaan. Muurari on hirveän hidas, yhden kaakeliuunin pystyttämiseen häneltä menee viikko. Ruokaa laitetaan leivintuvassa ja syömme tuvassa, koko ajan joutuu juoksemaan ja se on kauhean epämiellyttävää nyt kun on ruvennut tuulemaan ja on kylmää."

Samaan aikaan korjataan navettaa ja lapsille ommellaan vaatteita. Ja tähän hullunmyllyyn odotetaan vielä kotiopettajaa tytöille, Fannylle, Hilmalle, Rosalle ja Berthalle. Neiti Bertha Söderberg on käynyt Turun tyttökoulun.

Päivästä päivään, kuukaudesta toiseen aika kuluu työntäyteisenä. Mimmi valvoo talonväkeä, hoitaa laajaa puutarhaa, myy meijeri- ja puutarhatuotteita, tilaa olkia lasten kesähattuihin, järjestää lahtauksen ja sitten suolauksen ja palvauksen, perunajauhonvalmistuksen, leipomiset. Pappilassa alkaa vallita järjestys. Joulun tuo siunatun keskeytyksen raskaaseen arkeen. Lapset iloitsevat pienistä joululahjoista ja Mimmi suree että on huono keksimään

vastalahjoja. Mimmi ja Alfred järjestävät päivälliskutsutkin ja jotta tarvitsee ostaa niin vähän kuin mahdollista, tehdään ruokalista sen mukaan mitä on. Tällaiselta se näytti:

”Ensin mehukeittoa, jossa oli lusikallinen hilloa ja lisäksi korppuja. Uunissa haudutettua haukea perunoitten kanssa, lammaspasta kaalin kanssa, valkoisia porkkanoita ja keltaisia papuja ja jälkiruoaksi täytekakkua ja blamasheeta (”blammangske”), josta tuli hyvää kun keitin vähän manteleita kermassa, annoin jäähtyä ja ja sekoitin sitten mukaan.” Lapset pääsivät Topeliuksen syntymäpäivän kunniaksi järjestettyyn joulujuhlaan Maarianhaminaan. Sinne lähtivät Mimmin ja neiti Södergrenin kanssa vanhimmat lapset.

Arkeen palattua Mimmi tarttui taas luonteenomaisella energiallaan toimiin, rasittui liikaa ja sai keskenmenon, makasi toimeettomana ja kärsi siitä, ettei voinut olla avuksi. Tätä kesti muutaman viikon. Toukokuun lopussa hän oli taas jalkeilla ja kirjoitti: ”Nyt on keitetty saippuaa ja parhaillaan on kolmatta päivää käynnissä suurpyykki ja sitä kestää kai vielä maanantaihin”.

Tätä me kutsumme vanhoiksi hyviksi ajoiksi, me, jotka painamme muutamaa nappia, valitsemme lämpötilan - 90 - 60 - 40 astetta - ja muutamaa tuntia myöhemmin laitamme kaapin hyllyille valmiin tuloksen kuivattuna ja mankeloituna.

Suurella kiinnostuksella Mimmi paneutui maitotalouteen. Hän möi maitoa ja voita Kylpylän keittiöön ja näki paljon vaivaa että tuotteiden laatu oli korkea. Elokuussa 1888 oli maatalousnäyttely Maarianhaminassa ja pappilankin piti osallistua, mutta Mimmin pettymykseksi ei heidän voinsa ollut tarpeeksi hyvää. Hän kutsui paikalle lääninkarjakon, neiti Salvinin, neuvomaan valmistuksessa ja sai tällaisen reseptin:

”Maito kylmennetään, sitten kerma lämmitetään tiettyyn lämpötilaan, lisätään happoa, kirnuttaessa kirnuun laitetaan jäätä, mutta ei kirnuta vanhaan tapaan klimpiksi vaan kun voi näyttää kalanmädiltä, se otetaan ylös siivilällä ja huuhdotaan kaksi kertaa vedessä. Sitten se kaadetaan voipöydälle, jolla sitä kaulitaan kuusi kertaa ennen suolaamista, sitten se saa seisoa kaksi tuntia, minkä jälkeen taas kaulitaan 12 kertaa. Sitten se on valmista myytäväksi.” Sopii kokeilla!

Kirjeessä veljelleen Richardille hän kirjoitti kiinnostuksestaan kemiaan. Nykyaikana hänestä olisi ehkä tullut hyvä kemisti. Monessa kirjeessä hän puhuu voin, juuston ja maidon laadusta, hän tähdentää puutarhan lannoituksen tärkeyttä ja hänen valvonnassaan puutarhasta tulee hyvä tulonlähde. Maarianhaminan torilla myydään pappilan juureksia ja marjoja. Mutta Mimmillä ei ollut koskaan mahdollisuutta koulunkäyntiin. Axel-veli seurasi isän jalanjälkiä ja hänestä tuli urkujenrakentaja. Richard-veljestä tuli raatimies. Mimmin aikana naisen paikka oli lieden ääressä. Hän kasvoi Rauhamäessä Wilhelminan hyvänä tyttärenä, musikaalisena, taloudellisena ja taitavana ompelemaan.

Kirjeissä näkyy selvä ajattelu ja käytännöllinen luonne, mutta myös suurenmoinen elämänlaatu. Mistä tämä käsityöläisen tytär oli sen saanut? Rauhamäen lähimmät naapurit olivat Liuksialan ja Hagan kartanot. Mimmin kasvaessa Meurmanin, Thulén ja Tallqvistin perheet seurustelivat keskenään. Agathon Meurmanin sisar Jolanda oli Mimmin kummitäti, Agathonin vaimo Aline oli Karl Alfred Tallqvistin sisar ja Alinen ja Agathonin tytär Minna meni aikanaan naimisiin Mimmin Axel-veljen kanssa. Kangasalan kulttuuri-ilmapiirin on täytynyt muokata viisasta isoäitiäni ja tehdä hänestä melkein nykyaikaisen avarakatseinen nainen.

Tyttöjensä tulevaisuudesta hän kirjoitti näin:”---saa nyt nähdä, miten heidän opiskelunsa kanssa ensi vuonna käy, olisin niin iloinen, jos he oppisivat niin paljon että voisivat sen avulla sitten ansaita elantonsa.”

Syksyllä 1895 lähtivät Hilma ja Rosa Jomalasta Tammisaaren seminaariin opiskelemaan kansakoulunopettajiksi. Yksi toisensa jälkeen työt lähtivät kotoa opiskelemaan ajan tavan mukaan kansakoulunopettajaksi, sairaanhoitajaksi, konttoristiksi.

Masantavan usein kirjeissä puhutaan lapsikuolleisuudesta. Suvun ja ystävien lapsia kuoli ja kirjeissä näkyy se avuttomuus, jota sen ajan naiset tunsivat tästä. Myös Mimmi ja Alfred joutuivat kokemaan sen: ennen perheen muuttoa Ahvenanmaalle kuoli pieni Hildur vuoden vanhana ja 1889 syntynyt Uno Torsten Hjalmar kuoli 1890. Hänen hautansa on Jomalan hautausmaalla äidin ja Fanny-sisaren vieressä. Vanhin tytär Fanny oli koko ikänsä sairaalloinen. Mutta marraskuussa 1891 perheeseen syntyi kaksoistytöt, Elna ja Elvi. 22. marraskuuta Mimmi kirjoitti:”ihmeellistä, että kerralla tuli kaksi, ikään kuin luku ei ilman sitä olisi tullut täydeksi. Ennen sanottiin että vanhemmille, joille siunaantui lapsia, oli annettu lahja ja heille oli osoitettu suurta luottamusta ja että lasten mukana tulisi monta siunattua lupautta.” Rakas Elna-täti muistaa vielä miten viisas kasvattaja Mimmi oli:”Niin pieniä kuin olimmekin saimme auttaa päivittäisissä askareissa.”

5. helmikuuta 1892 Mimmi-äiti kirjoitti isoäiti Wilhelminalle:”On niin hauskaa että olen voinut hoitaa heitä isompien tyttöjen avulla. Kaikki haluavat auttaa kykynsä mukaan, Bertha (12 v) ja Helga (8 v) auttavat kylvettämässä. Toinen antaa huuhtelukannun, toinen pyyhkeen, sitten he huuhtelevat vaipat ja pyyhkeet kylpyvedessä ja kaikki tapahtuu ikään kuin leikkinä. Tätä tehdessään he leikkivät milloin kylvettäjä, milloin pyykkäriä, ja sitten he kantavat vesipaljun ulos. Se on heille vain suuri ilo. Mutta joskus kun heillä on toinen leikki kesken, ei ole mukavaa jos joutuu keskeyttämään sen.” Mikä psykologi!

Kaksoset olivat vain 11-vuotiaita kun äiti haudattiin Ahvenanmaan multa. Kolme vuotta aikaisemmin kirjeenvaihto oli lakannut kun Wilhelmina Thulé kuoli maaliskuussa 1899 ja voi vain aavistella Mimmin kaipausta kun ”rakas äiti” ei enää kuullut sydämenlyöntejä Jomalan pappilasta.

Wilhelminasta, Mimmin avuliaasta, lohduttavasta ja hyvästä äidistä haluaisin mielelläni tietää paljon enemmän, mutta valitettavasti kirjeitä tyttärelle ei ole säilynyt. Miten vaatimattomia esiäitimme olivatkaan, millaisen työmäärän he suorittivatkaan hiljaisuudessa, miten urheasti ja valittamatta. Millaisia kultaisia sydämiä kätkettiin ennen aikojaan maan poveen. Nöyränä seison Mimmin haudan äärellä kesän ollessa kauneimmillaan ja toivon hänen viettävän autuaita päiviä jumalan vihreillä niityillä.

Karl Alfred Ludvig Tallqvistin ja Edla Wilhelmina (Mimmi) o.s. Thulén lapset:

Fanny Wilhelmina	s. 1875	Teodor Johannes	s. 1885
Hilma Lovisa	s. 1876	Knut Gustav Verner	s. 1886
Rosa Maria	s. 1878	Uno Torsten Hjalmar	s. 1889
Hildur Aline	s. 1879	Hilda Fredrika Gustava	s. 1890
Berta Emilia	s. 1880	Elna Kristina	s. 1891
Axel Henrik Alfred	s. 1882	Elvi Helena	s. 1891
Helga Elisabet	s. 1884		